

Met de boswachter naar de Vlietlanden

Midden in het dichtstbevolkte deel van de Randstad ligt een onbekend stukje natuur. De regio waar het deel van uitmaakt (tussen Delft, Rotterdam en Hoek van Holland) wordt ook wel het kleine Groene Hart genoemd. Aan alle kanten wordt dit open landschap begrensd – en bedreigd – door stedelijk gebied. De bewoonde wereld en de industrie zijn nooit verder dan twee kilometer van je verwijderd. Maar in de Vlietlanden waan je je toch midden in de natuur.

Voor vlinders en libellen is zorgvuldig natuurbeheer van cruciaal belang. Veel zeldzame vlinders doen het tegenwoordig weer wat beter dan eind vorige eeuw, omdat er gericht aandacht wordt besteed aan het beheer van hun leefgebied. In de Vlietlanden kunnen we met eigen ogen zien wat goed beheer aan mooie natuur oplevert. Echt zeldzame vlinders komen hier niet voor, maar voor graslandsoorten zoals argusvlinder en bruin blauwtje is het er heel geschikt. En dat is nodig ook, want graslandvlinders gaan nog steeds hard achteruit.

Om het natuurgebied te leren kennen, gaan we op stap met boswachter Guus van Oostwaard van Natuurmonumenten. Of beter gezegd: we steken van wal, want de Vlietlanden kunnen het beste per boot verkend worden. Guus vertelt: “Vanuit de boot kun je de bloeiende graslanden goed overzien. En ook de vogels laten zich goed bekijken. Ze zijn eraan gewend dat de mensen vlak langsvaren zonder dat ze ooit aan wal komen.”

Historie

In de 13e eeuw heeft men de Maas aan de noordzijde van dit gebied geprobeerd te beteugelen met een aaneengesloten dijk. Die was bedoeld om een einde te maken aan de tot dan gebruikelijke overstromingen. Maar diezelfde dijk was er ook de oorzaak van dat het overtollige water niet meer weg kon. Om dat toch mogelijk te maken werden er in de dijk ‘luchten’ gemaakt. Dat waren niet veel meer dan afsluitbare gaten. Deze ‘luchten’ werden gemaakt op de plaatsen waar afwateringen waren gegraven. Bij het graven daarvan leverde ieder dorp zijn bijdrage. Zo delfden de dorpen Monster en Wateringen ieder een eigen vliet, de Noordvliet en de Zuidvliet. Bij de ‘lucht’ aan het einde van de Noordvliet werden twee lemen hutten bebouwd door lieden aan wie het opzicht was opgedragen. Die hutten vormden in de 14e eeuw de basis voor de nederzetting Maeslantsluys, het latere Maassluis. De ‘lucht’ in kwestie werd in 1602 in opdracht van de bestuurders van Monster een echte spuisluis.

Hoog waterpeil

De unieke moerassige situatie van de Vlietlanden is dan ook min of meer noodgedwongen zo ontstaan. Omdat via de spuisluis alleen bij eb water kon worden gespuid, bleef er veel water in het gebied. Zo ontstond een plas-drassituatie die leefgebied is voor zeldzame planten en dieren. Het land is nooit ingepolderd en bleef dus ongeschikt voor landbouw. “Deze graslanden zijn waarschijnlijk de oudste van Zuid-Hol-

land”, vertelt Guus trots.

De Vlietlanden bestaan voor het grootste deel uit dotterbloemhooiland. Dit graslandtype komt voor op de overgang van droge grond naar verlandingen. Het grondwater staat hier jaarrond hoog. Tot halverwege de vorige eeuw kwamen dotterbloemhooilanden veelvuldig voor, maar nu zijn ze op veel plaatsen verdwenen. Natuurbeheerders doen hun uiterste best om ze terug te krijgen, maar gemakkelijk is dat niet. Op deze plek zijn de oorspronkelijke dotterbloemhooilanden behouden gebleven vanwege het hoge waterpeil en door gericht beheer van Natuurmonumenten.

Oeverbescherming

Het gebied is ingeklemd tussen de twee Vlieten en wordt ook nog eens doorsneden door de Middelvliet. Dat levert kilometerslange oevers op die om aandacht vragen. Al varend valt ons op dat de oevers op een natuurvriendelijke manier van bescherming zijn voorzien. Aan beide kanten zijn twee rijen paaltjes in het water geplaatst. Daartussen liggen takkenbossen en dunne boomstammen opgestapeld. De ruimte tussen de oever en deze takkenbossen is gevuld met maaisel uit het gebied. Voor passanten lijkt het misschien een rommelig geheel, maar amfibieën vinden het heerlijk. Tussen de rommel kunnen ze zich goed verschuilen voor roofvissen en hun eitjes zijn er veel veiliger dan in het open water. Ook insecten zoals libellenlarven vinden hun toevlucht in de natuurvriendelijke beschoeiingen en vogels broeden er graag. Het onderhoud van de oevers is vrijwilligerswerk. Regelmatig vaart Natuurmonumenten met twee boten uit. De ene boot is dan volgeladen met vrijwilligers en de andere hoog opgetast met takken en ander materiaal. De boten varen dan langzaam de oevers langs om de palenrijen van nieuwe vulling te voorzien.

Pim van der Marel

Boswachter Guus van Oostwaard (Natuurmonumenten) van de Vlietlanden.

Tekst:
Gerdien Bos
De Vlinderstichting
&
Pim van der Marel
vdmarel.com

De schapen worden per boot naar de hooilanden gebracht.

Hooien

De mooiste tijd om een bezoek te brengen aan de Vlietlanden is mei. Dan bloeien de orchideeën en zien de velden paars en geel van echte koekoeksbloem en grote ratelaar. Maar ook in andere jaargetijden is er een rijke flora te bewonderen. Om de soortenrijkdom te behouden, is het nodig om twee keer per jaar te maaien en af te voeren. Door depositie uit de lucht en afbraak van het veen is er een continue aanvoer van stikstof. Hierdoor wordt de voedselrijkdom verhoogd, wat op de lange termijn leidt tot verruiging en minder soorten. Met één keer hooien per jaar wordt niet genoeg afgevoerd. De stikstof uit de lucht plus dat wat vrijkomt uit

de bodem is dan groter dan wat er weggehaald wordt. Door een deel van het gebied nog een tweede keer te hooien zorgt Natuurmonumenten ervoor dat de Vlietlanden voedselarm en soortenrijk blijven.

De eerste maaibeurt wordt in juni gedaan. Guus wijst op een strook bloemen die nog overeind staat in een veld waar de maaimachines al zijn geweest. “Daar zit een karekietennest in. Uiteraard doen we bij het maaien ons best om nesten en waardevolle vegetatie te ontzien. Maaien gebeurt altijd gefaseerd, zodat vlinders en bijen nog nectar kunnen vinden in de overgebleven stroken.”

De tweede maaibeurt gebeurt niet met machines, maar met schapen. Die mogen enige tijd goed begeleid grazen op de hooilanden. Daarna worden ze weer ergens anders naartoe gebracht. Het vervoer van de schapen geschiedt per boot; een andere manier om de Vlietlanden te bereiken is er niet. Men gebruikt daarvoor een Westlander. Dat is een lange, platte boot met een opvallend groot drijfvermogen. Dit maakt de boot geschikt voor zware ladingen in ondiep water.

Zelf op verkenning

Hoewel de Vlietlanden zelf niet betreden mogen worden, kunnen ze vanuit de boot, wandelend of per fiets goed bekeken worden. De omgeving

heeft een rijke historie en overal bevinden zich informatiepanelen voor bezoekers. Uiteraard heb je pal tussen Den Haag, Delft, Rotterdam en de Botlek de nodige horizonvervuiling. Maar gelukkig is die op veel plaatsen aan je zicht onttrokken en bevind je je in een uiterst landelijke omgeving. Zelfs vanaf de uitkijktoren, waarvandaan je de Vlietlanden helemaal kunt overzien, is het uitzicht voornamelijk groen. Terwijl we op de uitkijktoren staan, nodigt Guus uit: “Natuurmonumenten organiseert meerdere keren per jaar vaarexcursies naar de Vlietlanden. Wie het gebied een keer wil

bezoeken onder leiding van de boswachter is van harte welkom. Zie voor meer informatie www.natuurmonumenten.nl/vlietlanden.”

Het 'kleine' Groene Hart

Het valt gemakkelijk in te zien waar het open landschap deze bijnaam aan dankt. Net als bij het 'grote' Groene Hart vergt het moeite om het gebied te beschermen tegen oprukkende industrie, asfalt en beton. Het gemak waarmee de natuur soms wordt opgeofferd voor andere belangen vergt actieve bewaking. En dit gebied is omringd door alle mogelijke actoren met minder natuurvriendelijke doelstellingen. Het behoud van dit kleine Groene Hart maakt daarom een permanent verdedigingsbeleid noodzakelijk. Natuurmonumenten noemt de Vlietlanden op haar website een kleine groene long. Wij vinden dat een prachtige beeldspraak waar we ons graag bij aansluiten.

